

1. Scenariusz lekcji - *Przełom antypozytywistyczny i główne kierunki w liryce Młodej Polski*

a. 1. Cele lekcji

i. a) Wiadomości

1. Młoda Polska – ramy czasowe
2. co to był przełom antypozytywistyczny
3. pośrednia rola poezji w pozytywizmie
4. pozycja liryki w epoce Młodej Polski
5. modernizm
6. filozoficzne podstawy modernizmu
7. *fin de siecle*
8. dekadentyzm
9. koncepcja „sztuki dla sztuki”

ii. b) Umiejętności

1. porównywanie poezji w pozytywizmie i w modernizmie, dostrzeganie czynników filozoficznych oraz społecznych, które decydowały o roli liryki w obydwu epokach
2. rozumienie terminu *fin de siecle*
3. geneza pojęcia „dekadentyzm”, opisywanie cech charakterystycznych postawy dekadentckiej (m.in. wyobcowanie ze społeczeństwa, znużenie i zniechęcenie)
4. objaśnianie pojęcia „bohema”

b. 2. Metoda i forma pracy

Przypomnienie głównych założeń przyświecających literaturze pozytywistycznej w formie sprawdzenia wiedzy uczniów. Nauczyciel wprowadza klasę w atmosferę *fin de siecle*. Przedstawia bazę filozoficzną epoki. Wyjaśnia, czym był dekadentyzm i mówi o roli artysty w epoce modernizmu. Głośna lektura wiersza *Albatros*. Uczniowie na podstawie podanych informacji tworzą swoją wizję wizerunku poety-dekadenta. Opisują jego fizjonomię, formę ubioru, sposób zachowania.

Metoda podająca. Wymienienie najważniejszych aspektów przełomu antypozytywistycznego, podkreślenie dominującej pozycji liryki w literaturze Młodej Polski. Nazwanie i ogólne scharakteryzowanie kierunków, którymi podążała poezja w tymże okresie.

c. 3. Środki dydaktyczne

1. słownik terminów literackich
2. skopiowany wiersz *Albatros* Charlesa Baudelaire’a
3. zdjęcia przedstawiające „dekadenta”

d. 4. Przebieg lekcji

i. a) Faza przygotowawcza

Zarysowanie wąskiego miejsca, jakie zajmowała poezja w dobie pozytywizmu. Wskazanie na motywy społeczne oraz filozoficzne, które odsuwały lirykę do tylnych rzędów aktywności literackiej. Utylitaryzm sztuki, jej dydaktyzm i społeczne zaangażowanie - jako czynniki nie odnajdujące w poezji właściwego dla siebie środka wyrazu. W tym miejscu przytoczenie słów Tadeusza Żeleńskiego, że w pozytywizmie „*rymowanie wierszy trąciło bez mała niegodną rozumnego człowieka zabawką*”.

ii. b) Faza realizacyjna

1. wprowadzenie w atmosferę społeczną ostatnich dziesięcioleci XIX wieku, narastanie antagonizmów w ramach państw i między nimi, zwątpienie w harmonijny rozwój świata, odrzucenie postępu naukowo-technicznego jako środka, który miał prowadzić człowieka ku przyszłemu szczęściu i pomyślności, ogólnie: upadek wiary w istniejące systemy wartości
2. przełom antypozytywistyczny (lata 80/90 XIX wieku) – odrzucenie przez nowe pokolenie pisarzy utylitaryzmu i tendencyjności jako czynników determinujących formę i treść dzieła literackiego
3. przedstawienie w dużym zarysie „ducha” filozofii, kształtującej umysły epoki modernizmu (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson)
4. dekadentyzm jako tendencja intelektualna i postawa życiowa typowa dla *fin de siecle*, wymienianie najważniejszych cech, opisanie zachowania i wyglądu poety-dekadenta
5. bohema (cyganeria) objaśnianie terminu jako środowiska artystów kontestatorów
6. modernizm jako poszukiwanie nowych środków wyrazu artystycznego pozwalających na realizację w literaturze i sztuce świata zmysłów i przeżyć wewnętrznych artysty
7. kult artysty jako jednostki wyróżniającej się z przeciętności tłumu (czytanie wiersza *Albatros* Baudelaire’a)
8. odejście od służebnej roli literatury, przedstawienie koncepcji „sztuki dla sztuki”
9. prekursorzy modernizmu, wymienianie najważniejszych nazwisk z literatury powszechnej (Paul Verlaine, Charles Baudelaire, Oskar Wilde) i z literatury polskiej (m.in. Stanisław Przybyszewski, Kazimierz Przerwa-Tetmajer)
10. wymienienie głównych kierunków w liryce epoki Młodej Polski i nazwanie cech (parnasizm, symbolizm, impresjonizm, ekspresjonizm)

e. 5. Bibliografia

1. *Słownik terminów literackich*, pod red. Janusza Sławińskiego, Wrocław 2000.
2. Ireneusz Sikora, *Antologia liryki Młodej Polski*, Wrocław 1990.

f. 6. Załączniki

i. a) Zadanie domowe

Powtórzenie wiadomości z lekcji: czym był przełom antypozytywistyczny, nazwy głównych kierunków w liryce Młodej Polski. (Forma pracy – przygotowane wypowiedzi ustnej)

g. 7. Czas trwania lekcji

Dwie godziny lekcyjne.

h. 8. Uwagi do scenariusza

Scenariusz jest przewidziany na dwie godziny lekcyjne. Zasadnicza część zajęć będzie poświęcona tzw. przełomowi antypozytywistycznemu. Zostaną tu m.in. zarysowane różnice między rolą poezji w pozytywizmie i w okresie modernizmu. Na koniec zostaną przybliżone główne kierunki w liryce Młodej Polski.

Młodą Polskę można śmiało i bez przesady nazwać epoką liryki. Po okresie pozytywizmu, gdzie poezja była odsuwana jakby na boczny tor, teraz właśnie ona, liryka, święciła swoje triumfy. Koniec wieku XIX to narastające stopniowo zwątpienie w potęgę ludzkiego rozumu, odchodzenie od filozofii materialistycznych w stronę idealizmu i irracjonalizmu. W literaturze i sztuce dokładne odtwarzanie rzeczywistości zostało zastąpione subiektywnym widzeniem świata. Ten subiektywizm mógł się wyrażać w różny sposób. Stąd bogactwo i estetyczna różnorodność liryki Młodej Polski.

Scenariusz niniejszy stanowi wprowadzenie do pogłębionej analizy utworów napisanych w duchu parnasizmu, impresjonizmu, symbolizmu i ekspresjonizmu.